

לאסקאר אלירז * המאבק מוקד לאור

● ב-28 בספטמבר 1979 ציפה העיתונאי אהרון מוגד לתפוס פווה של אמיל זולדה מקומי, ופירסם בדבר רשימה תחת הכותרת על החטאים, ובה סיפר על מיקרה החייל י.ב. אשר גישפט אחר מילחמת יום-הכיפורים 20 שנות מאסר על הריגת שבוי מצרי, ובמישפט חוזר הופחת עונשו ל-11 חודש. ברשימתו הביא אהרון מוגד בתוקף זולתו האשמה קשה כלפי הושופת ד.ד. ששימשה או בבית-המישפט הצבאי. בשל צירוף מיקרים, שהביא את כתוב המדור הזה לשרת מעבר לסואץ ביחד עם אותו רוצח שבויים, באותה יחיד המלואים. הרי שמדור זה התרועע על גינוני אמיל זולדה ואני מאשים של אהרון מוגד בעניין זה. מסתבר שקיים צדק פואטי, ופירסם 4 באפריל 1980. לאחר משא ומתן מייגע בין הושופת לבין מערכת דבר, פירסם זולדה/מוגד את הדברים הבאים: "לפני כמה שבועות נפגשתי עם ד.ד. שנפגעה מאוד מן הרשימה הנ"ל, לפי בקשתה, יחד עם עורכת דבר חנה זמור. התברר לנו שהריגת השבוי נעשתה בנסיבות הרבה יותר חמורות משתיארתי אותן ברשימתי. לפי הנדירות ששמעתי (חמורות כפי שהוצגו במדור זה - ד.ד.), אני מצטער על הפגיעה, שיכלה להשתמע ממנה הוצאת דיבה על ד.ד." וכך חדל אהרון מוגד לתפקד כאמיל זולדה תורן של הספרות הישראלית ● המורה הירושלמי ישראל אלירז, האוחז בשנים האחרונות בשולי שילמותיה של המשוררת המפליגה מלחמה בירושלים, אלזה לאסקאר-שילר, פירסם לפני כמה שנים אופרה סאכרינית בשם הומאז' לאלזה. בחודש שעבר פירסם אלירז שיר תחת הכותרת כאן עברה אלזה לאסקאר-שילר, שהביא משורר תל-אביבי נודע, ממוצא גרמני, לאמר: "המשורר המצחיק הזה אלזה לאסקאר אלירז מתחיל להגויס..." ● ירחון הספרות והביקורת שערכו יהושע קנז ויורם ברנרובסקי, מהברות, בהוצאת זמורה ביתן מודן, עומד להיטגר. סגירתו תיצור חלל בנושא הביקורת השוטפת על הספרות, שהצליחה למצוא לה מישכן בירחון זה, מעבר לקליקות הקיימות ● על תביעתו של המספר והמשורר יצחק לאור כנגד המבקר והמזל גבריאל מוקד הגיב מוקד בכתבה-הגנה שאותו הגיש לבית-המישפט בתל-אביב, כי "עניינה של התביעה הוא קינאת-סופרים והיא הוגשה מתוך קנטרנות ומחוך קלות-ראש, כדי ללחוץ על ד"ר גבריאל מוקד, הנתבע, לבצע מעשים שאין הוא חייב לעשותם לפי החוק, ובין היתר, להתייחס בתערה לספר שיריו של התובע. אין אגב, המשורר נתן זך העניק בשבוע שעבר טיפול בהלם למוקד, במדור הספרות בידענות אחרונות, וציין כי בשנות החמישים "שימש ד"ר מוקד מעין פרטיקומיסארים בעיתון קול העם, כשהוא צולף משם בכל גילוי של סטייה מן הקו הקומוניסטי-סוציאליסטי באקדחן סמאנטו-סאליני (אמור לי מי הסמאנטו שלד ואומר לך מי אתה...)". אין ספק, שמוקד ישיב בלשונו למיתקפת זך ● במסיבה שנערכה לרגל הופעת חוברת פרוזה שבעריכת נתן זך, אמר שלמה שבא לאישיהתיארוך יוסף מונדי: "אתה, ושכנך לחוברת, אפרים קישון, קימח שניכם למעשה עולים חדשים שמעולם לא נקבלתם עלידי החרבות הישראלית" ● במיפגש יהודי-נוצרי שנערך בירושלים קבע הפרופסור דוד פלוסר: "אני מעדיף את ישו על בית שמאי ועל שימעהו ברג'ורא. ישו הטיף ליהדות אנושית ופתוחה, אך הפר את מיצוות היהדות, לישו היה מסר אנטי-פוליטי. הוא גדל בפוליטיקה של האהבה והמסר שלו היה גדול מדי לתקופתו, כשם שהוא גדול מדי לתקופתנו..." ●

כודת איהידיעה, ו/או ההחמצה המכוונת. כאשר הוא מוכיר את הקובץ ממעמד לעם של בן-גוריון, הרי היה עליו לדעת, שלמא- מר שנתן את שמו לקובץ (ממעמד לעם) היה שם קודם, 1927: ממעמד עובד לעם עובד. וזוהי השבת שם המאפיינת את גישת בן-גוריון להתאמת ההיסטוריה והעשייה ההיסטורית לצרכיו.

שדירות סיפרו של אבינרי בולטת עד להחריד בפרק הנ"ל, העוסק בבן-גוריון. מלבד מיקבץ של באנליזמים ומטבעות לשון ומחשבה שחוקת אודות בן-גוריון,

שלמה אבינרי

הרי שאבינרי מתחמק מבחינה אמיתית של דמותו ומביקורת הלך על בן-גוריון בשלילה שבחיים הישראליים ובניתוצו של החלום הישראלי. בן-גוריון שפירס את דור תש"ח, בן-גוריון שהמציא את הסא- טוטיקו עם הדתים ושיעבד את המדינה לדת, בן-גוריון שחיל את החינוך ההסי תדרות, בן-גוריון אשר טרם קם ובא החוקר שהעמיד אותו במקומו הנכון בהיסטוריה.

כותב שורות אלה ציפה מפרופ' אבינרי, שיבח בן-גוריון משמעויות אידאולוגיות לשונות כ"להפוך אבק אדם לעם" וכן, ותרומתו לרעיון האקטיביזם הבטחוני שאת תוצאותיו אוכלת המדינה הזאת עד עצם היום הזה. אלא, שמסתבר כי אבינרי לא קורץ מהחומר המשובח, ממנו קורצו הפרו- פטורים שייסדו את האוניברסיטה העברית בירושלים, בובר את ברגמן ושו"ת. בספרו זה הוא מאפיין את הריקנות והדילטאנטיות של אישיהמדע המצוי.

ספק אם אבינרי הוא ציוני, אך אין ספק שהוא ציוני ציני, ההופך את מה שהיתה צריכה להיות אידאולוגיה שתשנה את הגורל היהודי, לקרדום קטן לחפז בו. ליד ספרו של הפרופסור דוד זימל, המהפכה הציונית, הרי שסיפרו של אבינרי הוא דילטאנט, שדוף ושותה, ואינו משכיל אפילו להפוך לפוסולארי. נוצר גם מאת מחברו לבחון את מערכות הגומלין שבין הציונות של המאה העשרים, מהד, למערכת החברתית והכלכלית הציונית שחישפה את דרכה אל הכנועת המדינה. למרות הכותרת האומרת, "הרעיון הציוני לגונוי", הרי שסיפרו של אבינרי סובל מתיסמונת של חוסר גוונים, מוגונוניות ושיעמום, את מעט הברק שהיה לאבינרי, בעת עיסוקו בכתבי השחרות של מארקס, הוא איבד על סלעי המחלוקת של הציונות, שנבצר ממנו להפעיל מעליהם ולהוכיח גדלות רוח.

זשכונה" ומיד התברר שעמי אינו בבית, קילות התופים הזלכים וחזקים. ומי הוא המתופף? עמי הוא המתופף! כן, כן, עמי הוא המתופף. בראש השורה הוא גזער התוף הצמוד לירכז פולט קילות גברת חוש. הוא צועד בראש מורה ומכיס, ובאין אל הלונות השכנים, הם, השכנים, נומרים על מירפסות בתים כמחושמלים. מצמצים פחד אל הרחוב, ומחייכים כ" גברסוד..."

ובנקודה זו התרחש המיפגה, הפרא, זשיגני הארצישראלי, הופך לגיבור. טבת מביא כאן את הפארודיה הציונית המעולה ביותר בנושא זה, כאשר השכנים קוראים: "בזאת, תראו - עמי! זה עמי שלנו!" קראו השכנים, בראש השורה הוא צועד, ראו כמה הוא יפה. המתופף, עמי שלנו! קראו השכנים, השכל שהורו עם התוף עמושקה עמושקה שלנו, אינם התוף שלנו... וכמאמר המחבר: "ועמי צועד ומתופף. השמנים תכולים, השמש וזרחת, ועמי הולך ומתופף..."

התוף ועמי ושאר סיפורי השכונה וגיבוריה הינם בבחינת נכסי-ציון ברזל של הספרות הישראלית, עוד ספר שלא העסיק את חוקרי הספרות המקומית, בשל אי- השתייכותו של המחבר לקליקה או לקבוצת כוח-כלשהי. כל סיפורי היד שקראו לו ריבקה מנסים בתיאוריהם את כל מדיה של סיפורת מעולה, כולל מרכיבים כלי- בליים, לבוש, מוון, מטבעות לשון, ריהוט, אמצעי פרנסה, וכל זאת בעוצמה ובכנות שיש בכוחם לעורר קינאתם של סופרים רבים, שמסיבות הרשומות עמם טרחו ורשמו את עברה הקרוב של תל-אביב בטאבו על שם, תוך שהם מספרים לעצמם שאם ביאלק לטפ את שירם, או שילח יד בעכו אמש, הרי שסיפורי תל-אביב הם נחלתם הבלעדית. אלא, שמסתבר מקריאה בסיפורי של שבת טבת, שהוא השכיל להביא את המרכיבים האנושיים והכנים של סיפור גידולו של דוד לידו תל-אביב הראשון לאחר מילחמת העולם. אין ספק שספר זה של טבת ראוי לגאולה מחודשת.

עיון

ציוניציני

לא ברור מדוע חושב פרופסור שלמה אבינרי כי סיפור הרעיון הציוני לגונוי הוא בבחינת "תורה שבכתב". ספר זה הינו ספר יומרני של פרופסור יומרני, שאינו מודע לתהום העמוקה החוצצת בין תורה למורה. שלמה אבינרי הוא מורה, הכותב במחשבה טובה על עצמו, שהוא בין ההוגים.

סיפרו זה של אבינרי, העוסק ברעיון הציוני לגונוי, הוא בבחינת האלטורה מילולית, רצופה בהחמצות, שמסאת מעמדו של הפרופסור אבינרי איש אינו אומר לו של מעיר לו, כי המלך הוא ערום. הניסיון של בניית תהימונוגראפיות, ולאפיין בעז- רתן של תולדות הציונות, נועד לכישלון בנטיחיות ראייתו ועטו של אבינרי, למשל, הפרק בורוכוב: מארכסיו ציוני משול, בנימוח לפרקים אחרים בקובץ זה, התקמת גדימה החל בקומה השלישית, הוא מתעלם מהספידו של אהרון שמואל ליברמן, שפירסם כבר בשנת 1876 את ראשון העיתונים הסוציאליסטים בעברית, האמת, שעסק כראשון וככוכו באבסורדים של המגע בין המארכסיו והבעיה הלאומית של היהודים.

גם בחינתו הקנתרנית של אבינרי את זאב ז'בוטינסקי אינה מתעלה מעל לרמה של עבודת שנה ראשונה באוניבר- סיטה, שספק אם היתה מקנה למחברה את זכות המעבר לשנה השנייה. פרק מדהים בעקרונות הוא הפרק שבוחן אבינרי את דמותו של ראש-המשלה האישני דוד בן-גוריון. המלכות הראשונה שהפרופ' המכובד פורש לעצמו, היא מל-

* פרופ' שלמה אבינרי - הרעיון הציוני לגונוי; טפרות אופקים; הוצאת עם עובד (259 עמודים); כריכה רכה.

מגדולי הספרות הבריטית בעולמית במאה ה-20, לא זכה לתרגומייהו של ספריו לעברית. החודש ראה אור בתרגום לעברית ספרו בניס ואוהבים, שהוא ספרו שלישי, שראה אור ב-1913 בשם פול מוראל.

לורנס ניסע בצעירותו בריאותיו, נשא לאשה את פרידה ויקלי, לשעבר פון

דיוויד הרברט לורנס

ספריו של לורנס, ובמניהם בניס ואוהבים, עוסקים ברובם בשני מישורים - היחסים המיניים והיחסים שבין המעמדות. את סיפור בניס ואוהבים הוא פירסם ב-1913, ובו הוא מציג את מערכת היחסים המעודנת ויוצאת הדופן שבינו לבין אמו. את דיוקנו ממלא פול מוראן, צייר, בעט של אמן משרטט לורנס את חברת הרקע שלו, ואת השורשים שהוליכו אותו לתור בממלכתו האפלה של היצר האנושי.

בניס ואוהבים פורש את המרחבים של קרקע גידולו של המחבר בעיר הכורים, בין אביו שטוף הטיפה המרה, ואמו התר- בותית והמעודנת, כאשר הוא עצמו נמשך לגשים שתלטניות. גיבורות הספר זהות לגשים השתלטניות שבחיו של לורנס.

במקום להכביר בביקורת על ספר, שהוא מהקלטיקה של המאה העשרים, הרי שעדיף לחשוף מעט מהסרובלמטיקה אותה חושף לורנס בספריו, בעזרת ציטוט מתוך המסה שלו על ניבוליה וניבוליסט: "המציתים של השירים, התמנות, המנגינות, המספרים הגדולים של העולם כולו נודלים, הוא ביצו שבכוח המשיכה המיני שבהם. מיציאו או רנואר, שיר-השירים, מוצארט, כולם אתה מוצא כנועם שבהם שזורה אותה תיקויות-עניי, קרא לה אשה... דברים שבינו לבניה הם כוח עצום והכרחי בחיי אדם, וכולנו אמירו תורה בהרגישנו את חומה השופע בנו כמין-אור-השמש..."

עיבודו של הסופר הצעיר יותם ראובני לבניס ואוהבים מצליח להביא בעברית את עוצמת התיאור-מקורב, האינטימי וה- סמכותי של לורנס, בבהירות לשונית המצ- דיקה את שיקליה של הוצאת שוקן. המוסרת בשנים האחרונות לידו ראובני עריכה ועיבוד-מחדש של ספרים שכבר תורגמו וראויור בעברית.

ריכטהופן (אחותו של טייס מילחמת העולם המהולל המאכס הכחול), אשתו הי- גרמניה של הפרופסור לצרפתית של לורנס. את עיקר פירסומו קיבל מפירסום סיפרו

* ד.ה. לורנס - בניס ואוהבים; עברית: ד"ר שימעהו גינזבורג; עריכה מחודשת יותם ראובני; 368 עמודים (כריכה רכה).

תרגום

המורד

דיוויד הרברט לורנס, נולד ב-1885, בן לכורה פחם שנשא לאשה מורה, אחד